

Karolinska
Institutet

Karolinska Comprehensive Cancer Center

Maligna tumörsår

2025-09-17

Susanne Dufva, Specialistsjuksköterska och såransvarig inom onkologisk vård, Tema cancer, Karolinska Universitetssjukhuset

Liselott Sahlberg, Specialistsjuksköterska och såransvarig inom onkologisk vård, Tema cancer, Karolinska Universitetssjukhuset

Karolinska
Institutet

KAROLINSKA
UNIVERSITETSSJUKHUSET

Karolinska Comprehensive Cancer Center

- Tumörsår – instruktionsfilmer för omvårdnad
 - På RiksSårs hemsida eller på Cancercentrum i samverkan

Definition

- Maligna tumörsår definieras som en infiltration av tumör/metastas genom huden som kan involvera de afferenta blod- och lymfkärlen (Grocott, 2001; Young, 2005)
- 4 – 15 % av patienter med avancerad cancersjukdom utvecklar tumörsår (Firmino et al., 2020)
- Målsättningen kan vara sårläkning, men oftast symtomlindring och bästa möjliga livskvalitet

Tumörsårsmottagningen på Karolinska Universitetssjukhuset

- Statistik oktober 2024 - augusti 2025
 - 120 nybesök
 - 324 fysiska besök
 - Diagnoser; huvud-halscancer 30 %, Hudcancer 23 %, Bröstcancer 13 %, blodcancer (lymfom) 4 % (5 pat)
 - Hudbiverkningar 13 %
 - Brachypatienter 10 %
 - Övrigt 7 % (sarkom, analcancer, peniscancer, cervixcancer, lungcancer)

Att leva med tumörsår

Patienters upplevelser

- Förlust av kontroll (okontrollerbart och oförutsägbart)
- Genans och skam
- Anpassa sitt liv och hantera symtom
- En ensam och utsatt upplevelse
- Påminner ständigt om cancersjukdomen // Probst, Arber & Faithfull (2013)
- Påverkar känslan av kvinnlighet och intimitet // Lund-Nielsen et al (2005)

Att leva med tumörsår

Närståendes perspektiv

- Från partner till stödjande vårdgivare
- Tar på sig ett ansvar trots känslor av hjälplöshet
- Synen av såret en hemsk upplevelse
- God symtomlindring för patienten avgörande
- Bristande stöd från sjukvården

Probst et al. (2012); Bee et al. (2009)

- Känslor av skuld och skam // Alexander (2009); Lo et al. (2012)
- Rädsla för intimitet // Lund-Nielsen et al. (2005)

Livskvalitet vid svårläkta sår – ”Wound-QoL-17” frågeformulär (revised version)

- 10 patienter besvarat vid inklusion
- 5 patienter svarat igen efter intervention

Vad påverkar livskvaliteten mest?

...såret luktar illa

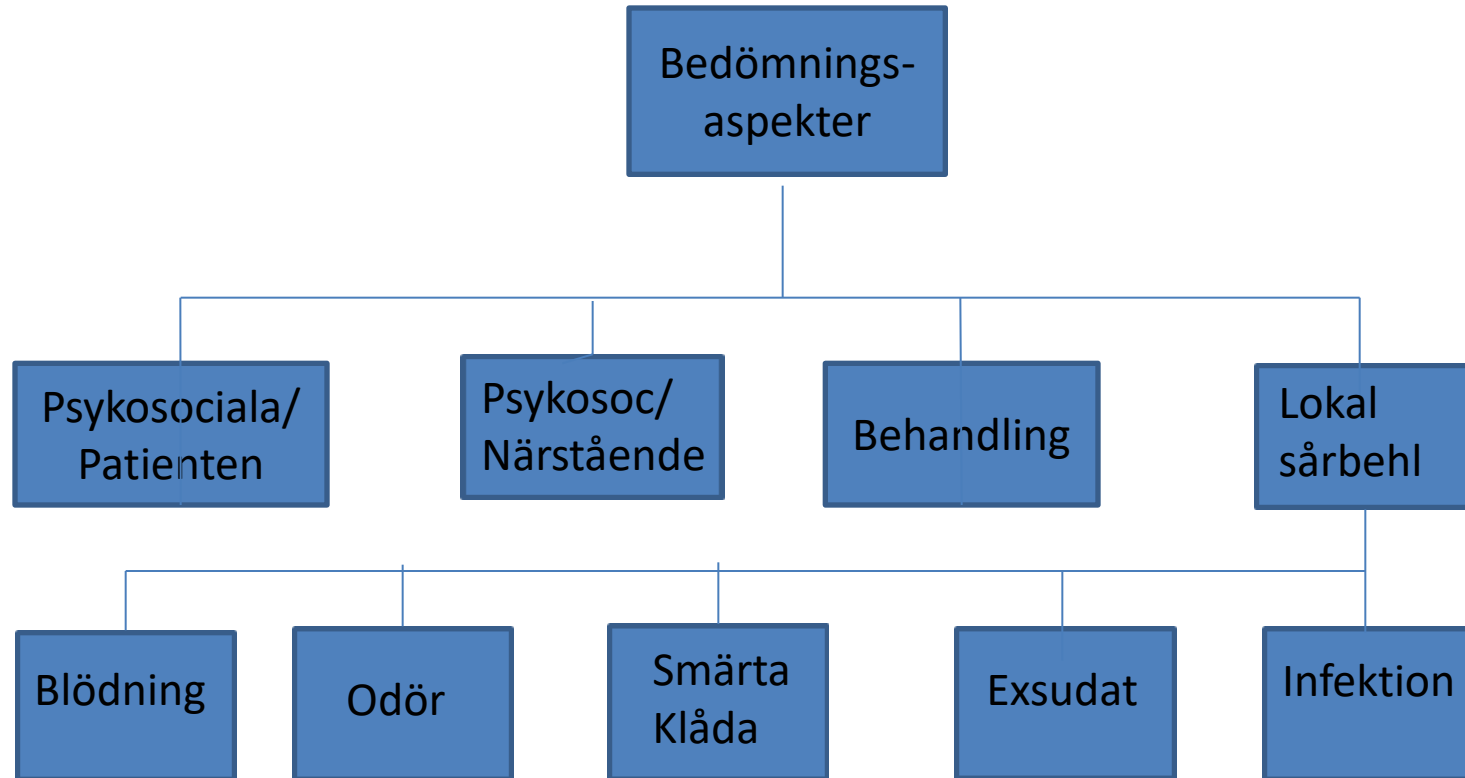
...det vätskar besvärande

...såret begränsar umgänget med andra

...rädsla för att såret ska försämrats eller för att få nya sår

...känsla av beroende av hjälp från andra på grund av såret

Strukturerad bedömning

Malignant Wound Assessment Tool- Clinical version (MWAT-C) (Schulz et al., 2009)

- Ett kanadensiskt bedömningsinstrument specifikt för tumörsår
- Fokuserar på en bedömning både ur patientens och vårdpersonalens perspektiv
- Översatt och anpassat till svenska förhållanden enligt en erkänd femstegsprocedur för översättning och kulturell anpassning (enligt Mc Greevy et al. 2014)
- Mindre revidering i Kanada 2023, inkluderat i "the Canadian Malignant Cutaneous Wound management best practice recommendations 2024"
- Översatt till italienska 2024
- Bedömningsinstrumentet finns som bilaga nr 10 i senaste utgåvan av Christina Lindholms bok "Sår"

Behandling

Antitumoral:

- Kirurgi
- Cytostatika
- Strålbehandling
- Antihormonell behandling
- Immunterapi
- Målsökande behandling
- Elektrokemoterapi (EKT)

Ofta behandling i kombination

- Lokalbehandling av symtom

Karolinska
Institutet

KAROLINSKA
UNIVERSITETSSJUKHUSET

Karolinska Comprehensive Cancer Center

De vanligaste symtomen

- Smärta
- Lukt
- Riklig sårsekretion
- Blödning

Principer vid sårbehandling – våga göra rent

- Smärtlindrad patient
- Använd kroppstempererat dricksvatten (efter att ha runnit ur kranen 1 minut) och mild, oparfymerad tvål (med lågt pH-värde)
- Duscha om möjligt rent såret
- Avlägsna allt löst fibrin och nekros. Använd, mjuka, osterila kompresser och bomullspinnar
- Var försiktig med skarp debridering
- Välj ett tillräckligt stort förband

Skydda omgivande hud

- Fuktgivande oparfymerad lotion/kräm, gärna med karbamid som har vattenbindande egenskaper
- Använd förband/häfta med skonsam vidhäftning som inte orsakar maceration
- Vid behov:
 - Alkoholfri häftborttagningsmedel – våtservett, applikator eller spray
 - Fixera med bröstbandage, huvudförband, tubnät eller tubförband/tubgas
 - Kortisonkräm, ex Betnovat 0,1 % eller Ovixan kräm 1 mg/g; vid rodnad, eksem och klåda

Huden runt såret ska vara optimalt behandlad

Skydda sårkanterna och omgivande hud mot maceration

Produkten får inte stänga in fukten som ocklusiv salva och kräm gör (Fletcher, J., Beeckman, D., och Boyles, A., et al. (2020). Internationella rekommendationer för bästa praxis: Förebyggande och behandling av fuktrelaterad hudskada (MASD). Wounds International. www.woundsinternational.com Använd t ex **INTE zinkpasta, zinksalva, zinkkräm eller Inotyol**

Smärta

Sår kan behandlas lokalt med:

- Gel Xylocain® (lidokain) 2% (max 20 g/dygn)
- Salva Xylokain® 5% (max 10 g/dygn)
- Kutan spray Xylocain® 10 mg/dos (max 20 doser/dygn)
- Kräm Emla® 25 mg/g+25 mg/g (lidokain & prilokain) (max 10 g/dygn)
- Morfingel, effekt upp till 48 timmar

OBS: Alla smärtstillande krämer och geler ovan kräver läkarordination

Lokal smärtlindring med morfingel 1 mg/ml

1 ml inj.vätska Morfin 10 mg/ml späds med 9 ml Prontosan Wound Gel X, IntraSite Gel, Purilon Gel = 10 ml morfingel 1 mg/ml. Täck gärna med plastfolie på rulle så att gelen inte rinner bort

Kan även blandas med annan gel, dock inte hyperton gel

Kan titreras upp vid behov. 2 ml inj.vätska Morfin 10 mg/ml späds med 8 ml Prontosan Wound Gel X eller IntraSite Gel = 10 ml morfingel 2 mg/ml

Hållbarhet 1 vecka i rumstemperatur

All lokal smärtlindring kräver läkarordination

Diskutera med ansvarig läkare gällande maxdos, som bestäms lokalt på varje arbetsenhet

Lukt/odör

- Vikten av rengöring och skonsam debridering
- Antiseptiska produkter vi arbetar med:
 - Medicinsk manukahonung
 - Hypoklorsyra
 - Silver
 - Kolförband
 - Sorbact

Kolförband, antiseptiskt med superabsorbent

- Superabsorberande primärförband med aktivt kol
- Binder bakterier och reducerar lukt
- Förbandet på bilden heter Curea P1 Duo Active

Karolinska
Institutet

KAROLINSKA
UNIVERSITETSSJUKHUSET

Karolinska Comprehensive Cancer Center

Hur minskar vi lukten?

Karolinska
Institutet

Karolinska Comprehensive Cancer Center

Behandla orsaken - minska bakteriebördan:

- Mekanisk rengöring och debridering
- Behandla eventuell infektion
- Antiseptiska produkter lokalt

Åtgärda symtomet - hantera lukten:

- Kolförband - binder molekyler som avger lukt
- Lukt borttagare i sprayform
 - Ex vis Ynolens
- Sår- och fistelpåse

Ynolens

- Spraya på förbandet innan borttagning, avstånd ca 15 cm
- Spraya när förbandet tas bort, både på förbandet och såret, avstånd ca 15 cm
- Spraya på såret och huden runt om FÖRE sårrengöring, avstånd ca 15 cm
- Utför sårrengöring och debridering
- Applicera nytt förband

Vad kan vi mer prova mot lukt?

- Placera ut kolbriketter, kaffeböner eller ättika i rummet
- Eterisk olja, till exempel pepparmynt, under näsan

Riklig sårsekretion

Maligna tumörsår producerar ofta stora mängder sårvätska, särskilt i det avancerade stadiet eller om tumören är stor

Tänk på att:

- Skydda omgivande hud
- Använd tillräckligt stora förband
- Använd superabsorbenter eller sår- fistelpåse om möjligt vid riklig sekretion

Superabsorbenter - håller sårkant och huden torr

Karolinska
Institutet

KAROLINSKA
UNIVERSITETSSJUKHUSET

Karolinska Comprehensive Cancer Center

Curea P1

CureaClean Breathable

DryMax SOFT

Mextra

Cutimed Sorbion Sachet Extra

Sorbact Superabsorbent

Blödning

Behandling:

- Blödningens karaktär avgör behandlingsåtgärd (ex tryck med fuktad kompress, lokal läkemedelsbehandling, kirurgisk åtgärd, strålbehandling eller elektrokemotetapi)

Kom ihåg:

- Förband får aldrig torka in i sårytan
- Blödande sår – ökad risk för sepsis

Lokal läkemedelsbehandling:

- Lägg ett torrt gelbildande förband över sårytan med god marginal utanför sårkanten
- Applicera inj.lösning Tranexamsyra (ex Cyklokapron/Pilexam) 100 mg/ml på förbandet över det lättblödande området tills gel bildas
- Fixera med lämpligt ytterförband

Karolinska
Institutet

KAROLINSKA
UNIVERSITETSSJUKHUSET

Karolinska Comprehensive Cancer Center

Behandling

Karolinska
Institutet

KAROLINSKA
UNIVERSITETSSJUKHUSET

Karolinska Comprehensive Cancer Center

Kirurgi

- Kirurgi oftast 1:a hands alternativet, om det inte sitter på ställen där en operation deformerar utseendet

Cytostatika

- Skadar DNA hos alla celler, fra de som delar sig snabbt (både tumörceller och exempelvis blodbildande celler)
- Ges till många olika cancersjukdomar, men har dålig effekt vid exempelvis hudcancer

Debridering

Immunterapi

- Aktiverar immunförsvaret så att det blir bättre på att bekämpa tumörceller
- Delas in i olika grupper beroende på hur de inverkar på immunsystemet
- T-VEC är en typ av immunterapi som kan ges vid avancerad melanomsjukdom

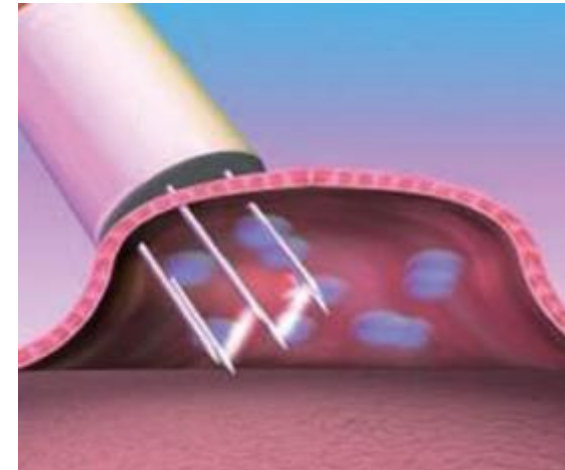
Elektrokemoterapi

EKT = Elektrokemoterapi

Lokal palliativt syftande behandling

Elektriska pulsar genom kutana/subkutana tumörer kombineras med intratumoral eller intravenös cytostatika

De elektriska pulsarna som genereras av elektroder leder till en ökad permeabilitet i cellmembranen och cytostatika som Bleomycin och Cisplatin kan penetrera in i cellen

I sent palliativa situationer

- Hur ska vi tänka?
 - Vad är ett etiskt omhändertagande?
 - Varför gör vi en åtgärd?
 - För vem?
 - Alla i teamet inklusive patient och närstående behöver förstå varför

Referenser

- Dufva, S., Sahlberg, L. (2025). Maligna tumörsår och hudbiverkningar av onkologisk behandling. I Lindholm, C. (Red.), *Sår* (s. 189-204). Studentlitteratur.
- Lindholm, C. (2025). *Sår*. Studentlitteratur.
- RiksSår www.rikssar.se
- Sterner, E., Dufva, S. *Sårbehandling 2023/2024*. Gothia.
- Strama Stockholm – Samverkan mot antibiotikaresistens. (2021). Behandlingsrekommendationer för vanliga infektioner i öppenvård <https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/246aa17721b44c5380a0117f6d0aba40/behandlingsrekommendationer-oppenvard.pdf>
- Sårsjuksköterskor i Sverige (SSiS) – www.sarsjukskoterskor.se

Referenser

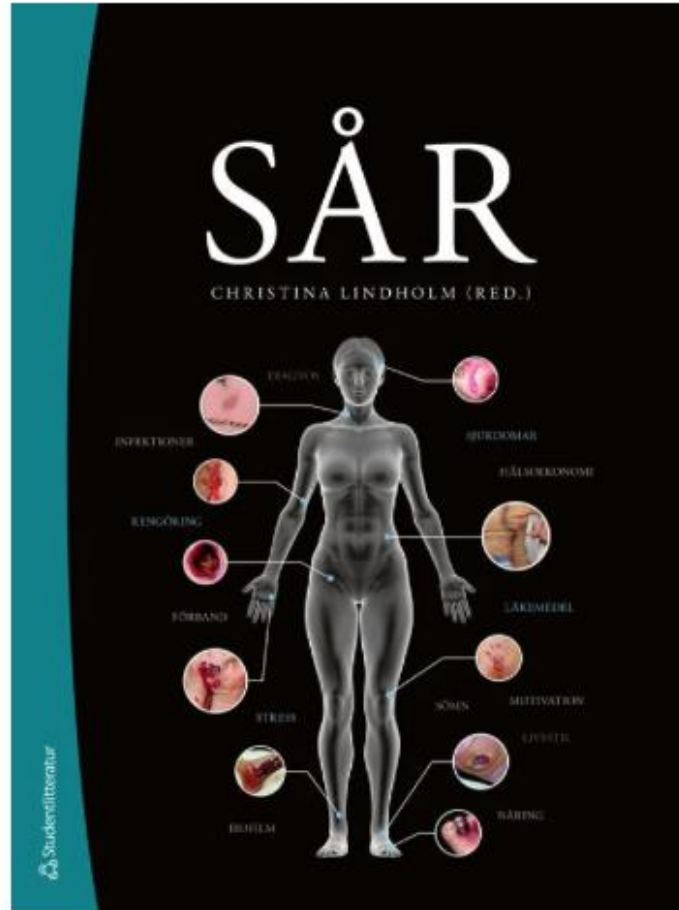
- Sårsmart – webbutbildning för diagnos STRAMA www.sarsmart.se
- Sårwebben Skaraborg www.vgregion.se/s/skaraborgs-sjukhus/vardgivare/sarwebben/
- Vårdförlopp - svårläkta sår (2023). chrome-extension://efaidnbmninnibpcajpcgclclefindmkaj/https://d2flujgsl7escs.cloudfront.net/external/Vardforlopp_svarlakta_sar.pdf
- Vårdhandboken www.vardhandboken.se
- Vårdprogram för svårläkta sår (2023). chrome-extension://efaidnbmninnibpcajpcgclclefindmkaj/https://www.nationelltkliniskt-kunskapsstod.se/globalassets/nkk/media/dokument/kunskapsstod/vardprogram/nationellt-varldprogram-for-svarlakta-sar.pdf

Karolinska
Institutet

KAROLINSKA
UNIVERSITETSSJUKHUSET

Karolinska Comprehensive Cancer Center

250917

Referenser/riktlinjer

Regionalt Cancercentrum Stockholm Gotland 2015

European Oncology Nursing Society (EONS) 2015

